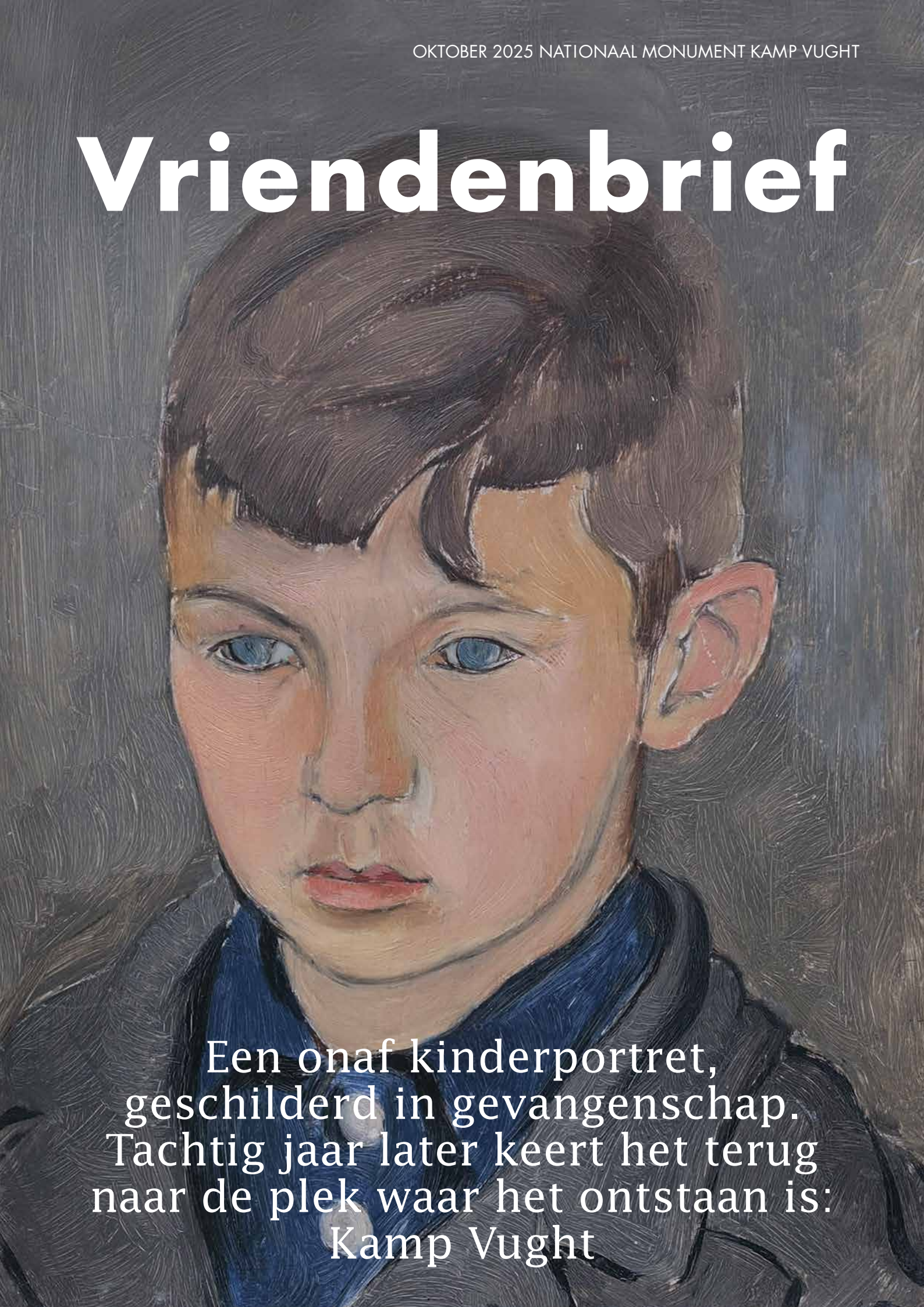

OKTOBER 2025 NATIONAAL MONUMENT KAMP VUGHT

Vriendenbrief

Een onaf kinderportret,
geschilderd in gevangenschap.
Tachtig jaar later keert het terug
naar de plek waar het ontstaan is:
Kamp Vught

Het schilderij is weer thuis

kinderportret van Theo Mol terug in Vught

Een bijzondere overdracht

In mei reisde de familie Mol vanuit de Verenigde Staten naar Vught om een bijzonder geschenk te overhandigen: een kinderportret van Theo Mol, gemaakt in 1943 door medegevangene en Belgische kunstschilder Louis van de Spiegele. Het doek ontstond tijdens zijn gevangenschap in Kamp Vught, waar Theo op achtjarige leeftijd samen met zijn ouders gevangen zat. Zijn vader werd later in het kamp gefusilleerd.

Voor dochter Michelle Kerby en haar gezin – samen met haar man en vier kinderen – was de overdracht een intens en emotioneel moment. Ook enkele Nederlandse familieleden uit Castricum waren aanwezig. Met hun

schenking vervulden zij een laatste wens van Theo zelf: dat het schilderij ooit zou terugkeren naar de plek waar het was gemaakt. *"Het schilderij is nu weer thuis,"* zei Michelle zichtbaar geraakt.

Het verhaal achter het portret

Het portret toont Theo als jongen, in olieverf. Op de achterkant schreef Van de Spiegele een korte boodschap aan zijn moeder:

"Mevrouw, dit portret is niet afgemaakt maar voor uw zoontje toch wel aardig om te bewaren. Hij was er zo blij mee. Gemaakt door L. van de Spiegele."

Juist die onafheid en deze persoonlijke woorden maken het schilderij bijzonder. Ze laten zien onder welke omstandigheden het tot stand kwam: met schaarse materialen, in gevangenschap, en onder voortdurende dreiging.

Na de oorlog emigreerde Theo naar de Verenigde Staten. Lange tijd zweeg hij over zijn ervaringen. Pas tegen het einde van zijn leven begon hij zijn dochter te vertellen over zijn tijd in Kamp Vught. Het portret, jarenlang stil aanwezig in huis, kreeg toen een zichtbare plek aan de muur. Voor Theo werd het een symbool van herinnering – en van de belofte dat het ooit zou terugkeren.

Van wens naar werkelijkheid

Met de schenking is die belofte ingelost. Voor Nationaal Monument Kamp Vught is het een bijzonder object, niet alleen vanwege de kunstenaar, maar vooral omdat het een kind toont dat gevangen zat. Het gezicht van Theo herinnert aan de vele kinderen die in Vught korte tijd achter prikkeldraad leefden – en van wie velen de oorlog niet overleefden.

Kunst in gevangenschap

De Belgische kunstschilder Louis van de Spiegele (Bergen, Mons) maakte deel uit van de Hengouwse surrealisten en was politiek actief binnen de communistische partij. In december 1942 werd hij opgepakt wegens verzetsactiviteiten; bijna een jaar later kwam hij terecht in Kamp Vught, waar naar schatting zo'n 1.200 Belgen gevangen zaten.

Nationaal Monument Kamp Vught verwierf eerder al een mannenportret van zijn hand. Het nieuwe werk voegt daar een zeldzame dimensie aan toe: een kind dat hij tijdens gevangenschap vastlegde.

'Het portret van Theo Mol is een duidelijk voorbeeld van kunst die in gevangenschap is gemaakt,' legt historicus Lennert Savenije uit. 'Het is artistiek sterk en duidelijk geschilderd door een ervaren kunstenaar. Hoe Van de Spiegele precies werkte en hoeveel hij schilderde blijft grotendeels onbekend. Wat dit werk in elk geval laat zien, is dat er, ondanks de omstandigheden, ruimte was om te schilderen – en dat zelfs kinderen van acht jaar oud hier gevangen zaten. In velerlei opzicht is het een bijzondere aanwinst.'

Een uniek kindportret in onze collectie

Brigitte de Kok, collectiebeheerder

"Voor ons is dit schilderij van onschatbare waarde," vertelt Brigitte de Kok, medewerker collectie & presentatie. "We hebben al eerder een werk van Van de Spiegele, maar nog nooit een kindportret. Juist dat maakt dit bijzonder: het laat zien hoe ook kinderen deel uitmaakten van dit verhaal. Bovendien is het verbonden aan een familiegeschiedenis. Dat maakt het aangrijpend en waardevol." Het schilderij wordt momenteel bewaard in het depot en zal later in de presentatie te zien zijn. "We gaan er met de grootste mogelijke zorg mee om," zegt Brigitte. "Het is onze verantwoordelijkheid om dit werk en het verhaal erachter te bewaren voor toekomstige generaties."

Blijvende herinnering

Met de komst van dit schilderij is de cirkel rond: van een jongen in gevangenschap, naar een volwassen man die zijn herinneringen eindelijk een plek gaf, tot een museum waar zijn verhaal blijvend verteld kan worden.

Voor de familie Mol betekende de overdracht een afscheid én een thuiskomst. Voor Nationaal Monument Kamp Vught is het een waardevolle herinnering – én een symbool voor de betekenis van schenkingen en nalatenschappen. Dankzij deze gebaren kunnen wij blijven vertellen, bewaren en doorgeven. ■

“Als je het goed hebt, moet je iets terugdoen”

Beschermer Marcel van der Linden over betrokkenheid en burgerfatsoen

Beschermers in beeld

Marcel van der Linden is al Beschermer sinds het eerste uur. Kort na de oprichting van de Stichting Beschermers in 2006 besloot hij zich te verbinden aan Nationaal Monument Kamp Vught – en dat is hij altijd gebleven. Zijn band met het museum gaat zelfs verder terug: met zijn bedrijf was hij betrokken bij de oplevering van de nieuwbouw in 2002.

‘Het voelde als een logische stap,’ vertelt hij. ‘Als je ergens aan meebouwt, wil je ook dat het blijft bestaan.’

Voor Marcel is financiële steun aan musea en herinneringscentra meer dan alleen doneren. ‘Je mag het als mens niet laten liggen,’ zegt hij. ‘Het is een vorm van burgerfatsoen: als je het goed hebt in het leven, hoor je iets terug te doen voor de maatschappij.’

Hij bezoekt het museum regelmatig, onder meer tijdens herdenkingen. ‘Dat maakt altijd grote indruk. En de jaarlijkse Beschermers lezing is vaste prik. De sprekers zijn inspirerend en zetten aan tot denken. Zulke momenten geven extra betekenis aan het beschermerschap.’

Aan mensen die nog nooit in Kamp Vught zijn geweest, wil hij vooral meegeven hoe belangrijk het is om te blijven leren van het verleden. ‘We leven in een tijd waarin de democratie wereldwijd onder druk staat. Een bezoek aan het museum laat zien wat er gebeurt als we dat uit het oog verliezen. Het gaat ons allemaal aan. Daarom moeten we dit soort instellingen blijven steunen – je hóórt het te doen.’ ■

Wist je dat...

... de Stichting Beschermers Nationaal Monument Kamp Vught in **2006** werd opgericht? Volgend jaar bestaat de stichting dus **twintig jaar**. Dankzij de steun van honderden particuliere donateurs en bedrijven kon de stichting in de afgelopen jaren tal van projecten mogelijk maken – en die steun blijft onmisbaar voor de toekomst van het museum.

... de Beschermers jaarlijks een **lezing** organiseren?

De volgende **Beschermerslezing** is op **zondag 18 januari 2026**. Dit jaar is de spreker **Jessica van Geel**, auteur, journaliste en historica. Ze schreef onlangs het lovend ontvangen essay *Een steen op mijn bureau*, over hoe we ons kunnen verzetten tegen het opkomende fascisme van deze tijd.

... De Beschermers hebben een bijdrage van € 10.000 geleverd aan een educatief programma voor middelbare scholieren over de **Fusilladeplaats**.

De oorlogsdreiging toen en nu

Tony van der Meulen

is journalist, columnist en schrijver.

*“Voor mij als jongetje was dat het voorteken van een naderende oorlog. In die jonge jaren keek ik bezorgd naar rode zons-
ondergangen.”*

In januari 1940 wandelde de vermaarde Amerikaanse journalist **William Shirer**, die werkte in het al oorlogszuchtige Berlijn, een weekje door het winterse Amsterdam. Hij zag hoe de Nederlanders nog volop genoten van het goede leven.

‘Ze dineren, dansen, gaan naar de kerk, schaatsen op de grachten en doen hun zaken. En ze zijn blind – o, zo blind – voor de gevaren die op hen afkomen’.

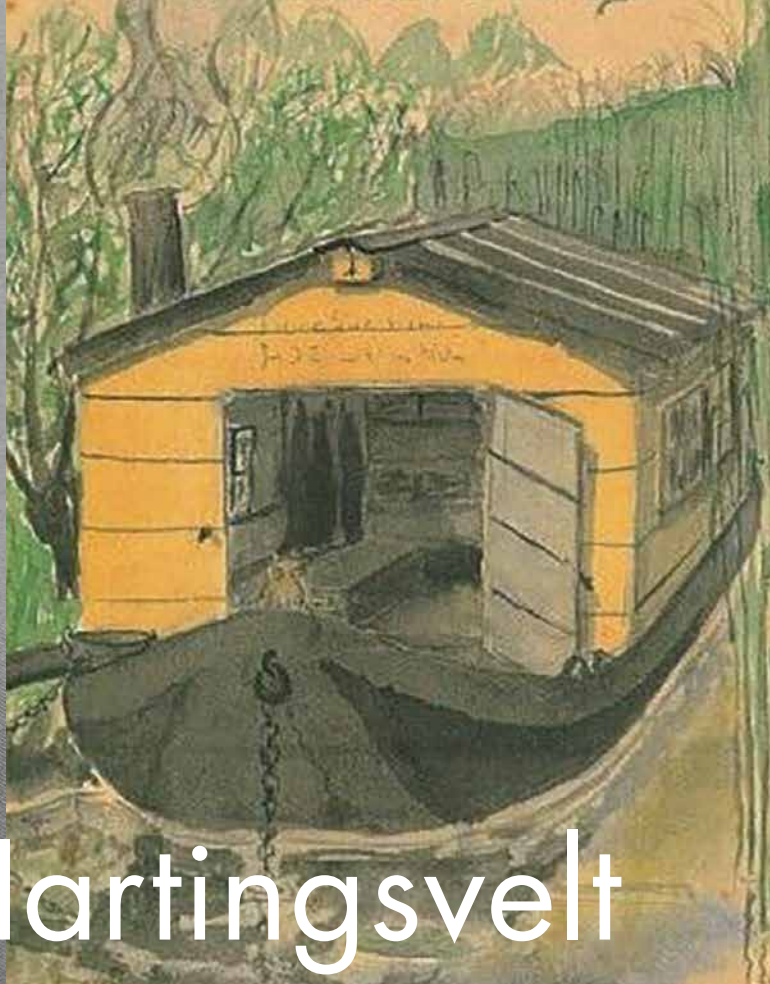
Shirer had onderweg Duitse legereenheden gesignaleerd die zich, met hun bevoorrading, al verzamelden aan de Nederlandse grenzen. Ik lees dit in het nieuwe boek van Geert Mak, *De Wisselwachter*. Geweldig goed geschreven, maar vooral ook fascinerend omdat het speelt in de Roosevelt-tijd voor de Tweede Wereldoorlog. Ook toen waren er volop populistische anti-democraten die de politieke werkelijkheid plat sloegen met leugens en ophitsende teksten. Zo nieuw is het verschijnsel Trump nu ook weer niet.

De waarneming van William Shirer in Amsterdam sluit aan bij de steeds weer opkomende vraag: in welke mate zagen Nederlanders de oorlog aankomen? De antwoorden zijn tweeledig: het leger was beroerd bewapend en slecht getraind, maar in de samenleving leefde wel degelijk een grote zorg over de opkomst van Hitler.

Mijn vader vertelde vaak dat de avond voor de Duitse inval de lucht felrood kleurde. Voor mij als jongetje was dat het voorteken van een naderende oorlog. In die jonge jaren keek ik bezorgd naar rode zonsondergangen.

Maar in welke mate zijn wij nu in deze verwarrende dagen serieus bezig met oorlogsdreigingen? Laat ik het gemakshalve op mijzelf betrekken. Wij thuis werken serieus aan de door de regering aanbevolen noodvoorraad. Inmiddels hebben wij zestien liter drinkwater op afroep beschikbaar. Ook bezitten wij vijf jerrycans van tien liter voor water om de wc door te spoelen en om onszelf te wassen terwijl de Rus nadert. Uit dit laatste zinnetje blijkt wel dat wij ons ondanks alles nog steeds bevinden in de fase van een licht balorige lacherigheid.

Maar hoe zit het met de Russische dreiging op dit moment? Als Mark Rutte steeds herhaalt dat de oorlog in Oekraïne ook onze oorlog is, en de veiligheid van Oekraïne ook de onze, dan knik ik braaf. Maar als ik nu William Shirer zou tegenkomen, zou ik hem vertellen dat het voor mijn gevoel allemaal wel losloopt.

Karel van Hartingsvelt

Een leven in vrijheid gegeven

Naar het artikel van Lucas van der Hoeven, met dank voor zijn onderzoek en medewerking.

Karel Johannes van Hartingsvelt werd op 7 januari 1922 geboren in Werkendam, als enige zoon van een onderwijzer. Hij werkte als radiomonteur, maar toen de oproep kwam voor de Duitse 'Arbeitsinzet' dook hij onder. Het werd de Biesbosch: een doolhof van water, riet en eilandjes, waar onderduikers vaak veilig waren voor Duitse patrouilles. Karel vond onderdak op een woonboot samen met enkele anderen, onder wie Jan C. Sluis. Mogelijk waren zij actief in de verzetsgroep 'André', die parachutisten hielp en een distributie-overval pleegde in het nabijgelegen Dussen.

De razzia

Op 16 mei 1944 voerden de Duitsers een grote razzia uit in Werkendam en omliggende dorpen. Zo'n 2.500 manschappen van Grüne Polizei, SS en Wehrmacht kanden huizen en polders uit. In totaal werden 589 jonge mannen opgepakt. In de Biesbosch werden ook Karel en Jan ontdekt. Ze werden

geboeid afgevoerd naar Rotterdam; hun boot en bezittingen gingen in vlammen op. Jan werd later vrijgekocht door zijn vader. Karel niet. Op 1 juni 1944 kwam hij als gevangene nr. 13319 in Kamp Amersfoort. Een maand later werd hij overgeplaatst naar Kamp Vught.

De razzia in Werkendam

Op 16 mei 1944 zetten de Duitsers een grootschalige vergeldingsactie in tegen vijf dorpen langs de Merwede. Zo'n 2.500 man van Grüne Polizei, SS en Wehrmacht doorzochten huizen, schuren en polders. Ze zochten naar jonge mannen van 18 tot 26 jaar. In totaal werden 589 mannen opgepakt en naar Kamp Amersfoort gebracht. Een groot deel werd na enkele weken vrijgelaten; de rest ging op transport naar Duitsland. Onder hen waren ook veel zogeheten 'Merwedegijzelaars'.

Kamp Vught en de lange weg

In Vught werkte Karel in de Philips-werkplaats. Maar na 'Dolle Dinsdag', 5 september 1944, werd het kamp ontruimd. De mannelijke gevangenen werden per trein naar Sachsenhausen gebracht. Voor Karel volgde daarna een uitputtende tocht langs meerdere kampen: Bergen-Belsen, Bremen-Farge, Bremen-Vörde en Neuengamme. Begin mei 1945, met de geallieerden in aantocht, besloot de SS duizenden gevangenen over te brengen naar schepen in de Lübecker Bocht. Karel werd op één van die schepen gezet.

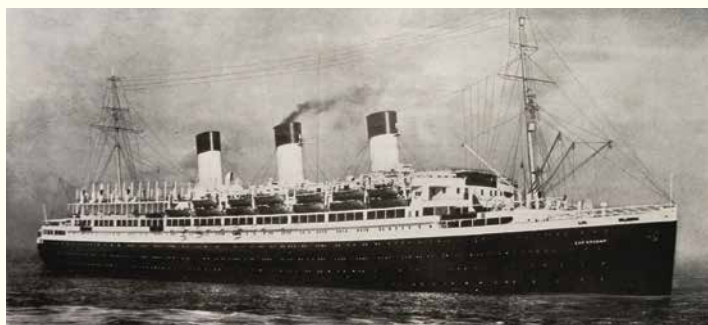
Het einde

Op 3 mei 1945 werden de schepen door de Britse luchtmacht aangevallen, in de veronderstelling dat er Duitse troepen aan boord waren. Eén van die schepen, de *Cap Arcona*, vloog in brand en kapseisde. Duizenden gevangenen kwamen om, onder wie Karel. Hij werd 23 jaar oud. Zijn ouders kregen het bericht op 6 september 1945. In de rouwadvertentie schreven zij: "Zijn geest en zijn onwankelbare moed tot een uiteindelijk wederzien van de zijnen hebben zijn vijanden, ondanks het doorgemaakte lijden in de concentratiekampen, niet kunnen breken." ■

De ramp met de Cap Arcona

Begin mei 1945, terwijl het front steeds dichterbij kwam, brachten de Duitsers duizenden gevangenen uit Neuengamme naar drie schepen in de Lübecker Bocht. Op 3 mei bestookte de Britse luchtmacht deze schepen, in de veronderstelling dat er Duitse militairen aan boord waren. De *Cap Arcona* vloog in brand en kapseisde. Ongeveer 7.000 mensen, merendeels kampgevangenen, kwamen om. Het was één van de grootste scheepsrampen uit de geschiedenis.

*Na een afschuwelijke
dood rust je lichaam
ergens in een grote zee bij
duizenden medestrijders
van verschillende landen,
maar die allen beziel
waren met diezelfde geest,
alles te willen geven, om
de wereld de vrijheid
weder te schenken."*

Wie waren de daders in Kamp Vught – en wat dreef hen tot hun daden? Historicus en vrijwilliger Bert Oomen wijdde er vijf jaar onderzoek aan. Het resultaat is zijn nieuwe boek *Kamp Vught 1942-1944: daders en drijfveren*. Vrijwilliger Annemieke Kamoschinski sprak hem over dit indringende onderwerp.

Daders in beeld: nieuw boek over Kamp Vught

Waarom een boek over de daders en hun drijfveren?

"In Kamp Vught hebben we het meestal over de slachtoffers en slechts zelden over de daders. Wie waren zij? Wat dreef hen om vreselijke dingen te doen? Waardoor lieten ze zich meeslepen? Mijn boek gaat over de Tweede Wereldoorlog, maar groepsdruk, je identiteit ontfen aan de groep en mensen uitsluiten zijn helaas geen mechanismen van vroeger alleen – ook nu zijn ze nog actueel."

Wat maakte Kamp Vught uniek?

"Kamp Vught was niet alleen het enige SS-concentratiekamp in de bezette West-Europese gebieden, het was tegelijkertijd ook een Jodenkamp. Die combinatie was uniek. De kamp-SS'ers waren afkomstig uit bestaande concentratiekampen en hadden nog nooit gewerkt in een Jodenkamp met mannen, vrouwen, kinderen en ouderen. Omdat de kampleiding geen belangstelling had voor de opvang van Joden, botste hun beleid al snel met de rivaliserende SS-afdeling die verantwoordelijk was voor de Endlösung. Voor de Joden die bij Philips konden werken pakte dit relatief gunstig uit: een groot deel van hen heeft de oorlog overleefd. Maar het overgrote deel van de Joden in Kamp Vught werd alsnog vermoord."

Befehl ist Befehl – was het nazi-systeem echt zo strak geordend?

"Lange tijd dacht men dat het nazi-apparaat een strak geolied systeem was. In werkelijkheid was

het een bestuurlijke chaos: een raderwerk dat in beweging werd gehouden door uitvoerders die met elkaar concurreerden om hoger in de gunst van Hitler te komen. Onderzoek laat zien dat het succes niet alleen te danken was aan top-down beleid, maar juist ook aan bottom-up initiatieven. Die combinatie maakte het terreuren vernietigingsapparaat zo gruwelijk effectief. De persoonlijke inzet van daders kwam vaak niet voort uit ideologische bevlogenheid, maar vooral uit een diep geworteld verlangen om bij een succesvolle groep te horen – en daarbinnen 'iemand te zijn'."

Waar ligt de kiem van genocide?

"Kenmerkend voor het nazisysteem is dat toekomstige daders er sluipenderwijs in werden gezogen. Het verheerlijken van de Volksgemeinschaft – de 'volksgemeenschap' – leidde tot een scherp wij-zij-denken en een groeiende kloof tussen 'wij' en 'de anderen'. Uiteindelijk werden de als minderwaardig beschouwde 'anderen' uitgestoten, onmenselijk en tenslotte zelfs vernietigd. Ook de daders in en rond Kamp Vught laten zien hoe gemakkelijk persoonlijke ambities in een immorele context ontsporen. Helaas is dat niet enkel iets van een ver oorlogsverleden." ■

*Het boek van Bert Oomen, *Kamp Vught 1942-1944: daders en drijfveren*, is nu verkrijgbaar in de (museum)boekhandel.*

In memoriam

Sinds de vorige Vriendenbrief hebben wij bericht ontvangen van het overlijden van de volgende Vrienden:

- Dhr. Th. Mol, 3 augustus 2025
- Mevr. M. Houben, 11 augustus 2025
- Dhr. P.J.G. Molthoff, 12 augustus 2025
- Mevr. S. van de Perre, 20 oktober 2025

Nationaal Monument Kamp Vught wenst de nabestaanden sterkte bij het verwerken van dit verlies. ■

Selma van de Perre (1922-2025)

Op maandag 20 oktober overleed op 103-jarige leeftijd verzetsvrouw en kampoverlevende Selma van de Perre. Selma vocht tegen onrecht, terreur en vervolging. Zelf Joods, kwam zij onder een andere identiteit vanwege haar verzetswerk in Kamp Vught terecht. Bij de evacuatietransporten werd zij op 6 september 1944 met honderden andere verzetsvrouwen afgevoerd naar Kamp Ravensbrück. Selma wist nog een briefje uit de trein te gooien dat werd opgehaald en bezorgd bij een vriendin. Ze schreef: "Houdt moed. Ik doe het ook. Ofschoon ik wou dat er nu een eind aan kwam."

Dat einde kwam pas later – maar zij overleefde. Voor het verhaal van Kamp Vught en het werk van Nationaal Monument Kamp Vught was Selma in de afgelopen jaren een belangrijke steunpilaar. Tijdens de Dodenherdenking in 2008 sprak zij de woorden: "Herdenken is belangrijk voor een toekomst zonder haat en afgunst, in een wereld van vrede." Een indrukwekkende vrouw, in dankbare herinnering.

Peter Molthoff (1923-2025)

Op 12 augustus 2025 overleed op 101-jarige leeftijd Peter Molthoff, verzetsman en overlevende van Kamp Vught. Peter kwam in januari 1943 als één van de eerste gevangenen aan in Kamp Vught. Hij was een paar maanden eerder opgepakt vanwege betrokkenheid bij een grote persoonsbewijzenroof, die hij als gemeenteambtenaar mede mogelijk had gemaakt. Hij was pas 19 jaar toen hij in Kamp Vught arriveerde en moest er, zoals Peter het zelf omschreef, 'als gevangene meewerken aan de voltooiing van mijn eigen gevangenis, door de omheining met prikkeldraad aan te leggen'. "In Kamp Vught heb ik ervaren dat een mens een beest kan zijn. Op deze manier word je heel snel volwassen. Mijn jeugd is me ontnomen." Peter zat tot juni 1943 gevangen in Kamp Vught. Vervolgens werd hij veroordeeld tot een jarenlange tuchthuisstraf. Hij moest zware dwangarbeid verrichten in Duitsland, maar wist de oorlog te overleven.

Daarna stelde hij, getekend door wat hij had meegemaakt, zijn leven in dienst van de gemeenschap. Dat deed hij onder meer als burgemeester van de Zeeuwse gemeenten Vogelwaard en Hulst, maar ook als een belangrijke steunpilaar voor Nationaal Monument Kamp Vught. In de beginjaren van het herinneringscentrum als bestuurslid, daarna als graag geziene gast bij herdenkingen en publieksactiviteiten. Peter was een man op wie je altijd kon rekenen en die het herinneringscentrum mede heeft gevormd tot de plek die het vandaag de dag is. Hij straalde voornaamheid en autoriteit uit, zonder aan vriendelijkheid en benaderbaarheid te verliezen.

Peter, drager van het Speldje van Verdienste van NM Kamp Vught, bleef tot op het laatste moment betrokken bij NM Kamp Vught. Zo sprak hij in 2023, 99 jaar inmiddels, nog op 4 mei. "In dit kamp heb ik pas echt ervaren wat vrijheid eigenlijk betekent. En leerde dat je vrijheid alleen samen realiseert."

De Raad van Toezicht, medewerkers en vrijwilligers van NM Kamp Vught wensen zijn vrouw Koos, kinderen en kleinkinderen veel sterkte met dit grote verlies. Zijn eeuwige optimisme en betrokkenheid waren een inspirerend voorbeeld voor ons allemaal, en zal dat blijven zijn.

Stil

Tijdens een studiereis naar Duitsland bezochten collega's en vrijwilligers van Nationaal Monument Kamp Vught verschillende voormalige kampen. Een van de plekken die diepe indruk maakten, was de Gedenkstätte Bullenhuser Damm in Hamburg.

Ik loop langs omheinde terreinen waar het onkruid hoog staat en niemand al lang meer iets heeft opgeruimd. Overal waar je kijkt staan auto's en vrachtwagens in verschillende stadia van onttakeling. Een kille zee van beton, steen en metaal.

Je zou hier niets bijzonders verwachten. Maar dan ineens: andere kleuren. Het groen van bomen en struiken, en daarboven het diepdonkere baksteenrood dat zo kenmerkend is voor deze streek in Noord-Duitsland. We zijn met een groep vrijwilligers en medewerkers van Nationaal Monument Kamp Vught op studiereis. We bezoeken voormalige kampen — Neuengamme, Sandbostel — en andere plekken waar het verleden nog tastbaar en voelbaar is. En nu lopen we naar de Gedenkstätte Bullenhuser Damm.

In het oosten van Hamburg steekt een groot gebouw boven het grijze haven- en industriegebied uit. Kort na de oorlog bleef het als bij wonder overeind, terwijl alles eromheen was verwoest door bommen en vuur.

Tegenwoordig is het een wat onbestemde plek, met een grote speelplaats. In een van de vleugels huist een kinderdagverblijf. Achter een muur van klimop en bomen spelen stadskinderen op glijbanen en schommels. We kijken toe terwijl we wachten op onze gids, die ons even later meeneemt en naar de kelder leidt.

Ik ken het verhaal. Ik weet wat hier is gebeurd. Maar wat komt dit hard binnen.

Twintig kinderen — onder wie Edo en Lexje Hornemann uit Eindhoven, elf en acht jaar oud — werden hier, vlak voor de bevrijding op 20 april 1945, vanuit concentratiekamp Neuengamme naartoe gebracht. Samen met hun vier volwassen begeleiders. En op brute wijze vermoord. Evenals vierentwintig Sovjet-Russische krijgsgevangenen. Nu is er een kleine, maar zorgvuldig gemaakte en indringende tentoonstelling. Er is een rozentuin met gedenkplaquettes. En er is de plek zelf. Buiten klinken de stemmen van spelende kinderen. Binnen is het stil. We staan er, ieder gevangen in onze eigen gedachten, in de ruimte waar hun einde zich afspeelde.

Een einde dat begon toen het gezin Hornemann zich in augustus 1943 meldde in Kamp Vught. Vader Philip ('Flip') Hornemann werkte bij Philips, waar Joodse medewerkers waren samengebracht op de aparte afdeling *Sobu* — in de hoop hen te beschermen tegen deportatie. Dat lukte even, maar in juni 1944 moesten ook zij vertrekken. Naar Auschwitz.

Hoe Edo en Lex uiteindelijk in die godvergeten kelder aan de Bullenhuser Damm terechtkwamen, is te lezen en te zien in verschillende publicaties (zie verwijzingen onderaan). Dankzij vasthoudend speurwerk, een vleugje toeval en het onvermoeibare streven om namen en gezichten te bewaren van hen die anders onbekend zouden blijven.

Voor me ligt een groot fotoboek uit de collectie van NM Kamp Vught. Op de kaft staat in sierlijke letters *Sobu*. Binnenin talloze kleine portretfoto's: opa's en oma's, vaders, moeders, kinderen. De meesten kijken net langs de camera heen. In hun gezichten meen ik ernst, onverschilligheid, vrolijkheid — en soms angst — te lezen. Bij elke foto staat met sierlijke handschrift een familienaam. Alfabetisch geordend. Ik blader naar de 'H'. Hornemann. Moeder Bets lacht. Vader Flip kijkt serieus, bijna officieel. Waar ooit de portretjes van Edo en Lex zaten, resteren alleen lijmsporen. Hoe zouden zij gekeken hebben? Wie die foto's heeft losgemaakt, zullen we nooit weten. Jammer. Ik troost me met de gedachte dat het gedaan is om de twee jongens een gezicht

te geven in een publicatie of herdenking. Opdat hun leven, hun lot, blijft voortleven — en ons blijft motiveren om op te komen voor kinderen in het nauw, toen en nu, in tijden van oorlog en verdriet.

Nog op een andere manier is dit vreselijke verhaal verbonden met Kamp Vught. Verschillende SS'ers droegen verantwoordelijkheid voor wat er in die nacht van 20 april 1945 gebeurde. Een van hen, niet de minste, was de voormalige slagersjongen *Arnold Strippel*. Hij liep rond en zag toe op de moord, op de plaats waar wij ruim tachtig jaar later staan. Ruim een jaar eerder, in januari 1944, was Strippel als SS-Obersturmführer betrokken bij het *Bunkerdrama* in Kamp Vught. Na de oorlog werd hij voor meerdere misdaden vervolgd, maar leefde uiteindelijk vrij — in een net huis, mede gefinancierd met meer dan 100.000 mark 'smartegeld' voor zijn zogenoemde onterechte gevangenschap. ■

Jeroen van den Eijnde
Directeur

Lees:

- Günther Schwarberg, *De SS-arts en de kinderen van Bullenhuser Damm*, uitgeverij Steidl (alleen antiquarisch)
- Lout Donders, *De meedogenloze moord op Edo en Lexje Hornemann*, eigen uitgave

Bezoek:

- Hornemannhuis, Eindhoven
- Gedenkplaats Bullenhuser Damm, Hamburg

Agenda

Meer informatie over onderstaande activiteiten vind je op nmkampvught.nl (Agenda), uiterlijk een maand voorafgaand aan de activiteit.

Donderdag 6 november t/m voorjaar 2026

Tijdelijke expositie 'Gedwongen'

Zondag 30 november, 14.00 uur

Lezing Onno en Hans Blom over boek 'Oorlogs-duif'

Zondag 14 december

Open dag landelijke herinneringscentra

Zondag 8 februari, 14.00 uur

Lezing Renske Krimp-Schraven over dwangarbeid in nazi-Duitsland

Vrijdag 6 maart

Theaterportret Helga Deen

Zondag 15 maart, 14.00 uur

Lezing Tim Overdiek over boek 'Zwijgende vaders'

Zaterdag 28 maart

Vriendendag

Maandag 4 mei

Dodenherdenking

Dinsdag 5 mei

Bevrijdingsdag

Zondag 7 juni

Herdenking kindertransporten

Vrijdag 4 september

Sachsenhausen-herdenking

Draag jij het herinneringscentrum een warm hart toe? Als Vriend heb je voor € 35,00 per jaar onbeperkt vrij entree voor twee (introducé mag wisselen) en krijg je een persoonlijke uitnodiging voor herdenkingen en voor openingen van exposities en deze Vriendenbrief. Meld je aan via www.nmkampvught.nl en typ 'Vriend' in het zoekscherm.

Alle activiteiten zijn onder voorbehoud van wijzigingen.

Colofon

Samenstelling:

Nationaal Monument Kamp Vught

Column: Tony van der Meulen

Foto's: Jan van de Ven (Cover, Het schilderij is Thuis, Selma van de Perre) Lucas van de Hoeven (Karel van Hartingsveld) Jeroen van den Eijnde (Stil).

Met dank aan: Tony van der Meulen, Annemieke Kamoschinski, Lucas van der Hoeven, Stephanie Biesheuvel en Jeroen van den Eijnde.

Vormgeving: Nadja van Hoek

Drukwerk: Dit of Dat

Vriendenbrief jaargang 28,
nummer 34, november 2025

Je bijdrage is welkom: de auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van het artikel. Vanwege de beperkte ruimte kan besloten worden om de tekst in te korten (in overleg).

De Vriendenbrief is een uitgave van Stichting Nationaal Monument Kamp Vught.

De Vriendenbrief wordt tweemaal per jaar naar Vrienden, Beschermers en collega-instellingen verzonden. Artikelen kunnen alleen na overleg met de redactie worden overgenomen.

Via onze **digitale nieuwsbrief** blijf je op de hoogte van onze activiteiten en ander nieuws; voer je mailadres in via nmkampvught.nl/nieuwsbrief

Inleverdatum kopij najaar: 1 april 2025

Contact

Nationaal Monument Kamp Vught

Lunettenlaan 600

5263 NT Vught

(073) 656 67 64

www.nmkampvught.nl

Facebook: @NM KampVught

Instagram: @NMKampVught

Wij verzoeken je vriendelijk een verhuizing of andere wijziging per post of mail door te geven: Jessica Gommers (secretariaat), j.gommers@nmkampvught.nl, communicatie@nmkampvught.nl (redactie)

**NATIONAAL
MONUMENT
KAMP VUGHT**